

ACC. N:R M. 14779:1-6.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *R. A. Svensson, Tjörnarp*
Härad: *S. Asbo* Berättare: " " "
Socken: *Höja* Berättarens yrke: *f.d. kantar o. folkskollärare*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1871* i *Höja*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-6.

Lu F 73

Stationssamhällena ha åtminstone i många fall haft den betydelsen, att många människor från andra ^{hall} dragits dit och där gjort vissa inköp, ty i stationssamhället, i synnerhet om det blev mycket bebyggt, hade vanligtvis större och mer välsorterade affärer än vad småhandlandena på "rama" landsbygden hade. Det skulle alltså för småhandlandena ha blivit till nackdel. På den "rama" landsbygden hade man sällan nöjen och nöjeslokaler men sådant fick man efter hand i stationssamhällena, och därför drogos många ungdomar dit.

Något större umgänge mellan stads- och lantbor hade man mig veterligt aldrig. I nästan alla hem skulle, om flickor funnos, en flicka "lära o sy", och detta skulle vanligtvis äga rum i stan. Så skulle naturligtvis den undervisande med man och närmaste anhöriga, om sådana funnos, besöka "sytösernas" hem. Och det var ju högtidliga stunder i mors i hemmet ^{kalas}. Vid kalas, det fick vara bröllop, begravningen eller andra ^{kalas}, så hade ju alltid vederbörande några stadsbor, bekanta eller vänner med, men något egentligt umgänge mellan befolkningen på land och stad kan man inte tala om, utom då det gällde personer, som bodde på gränsen mot stan.

Det torde vara länge sedan avlöningar i natura upphörde. Vi hade i min hemby (Mardal i Höja) en kvinna, som hette Lotta. Hon kallades "Söra-Lottan". Hon var en mycket snäll människa,

som helt livnärde sig genom att spinna lin. Hon förtjänade 17 öre om dagen. Och likväl: när Söra-Lottan var död, hade hon samlat ett kapital på 1800 kronor, vilket väl torde vara lika mycket som 6-å 7000 nu. När hon hade spunnit ett stort knyte lin, så gick hon åstad med detsamma, men när hon kom tillbaka hade hon en hel mängd mat: bröd, rökat fårkött, ett stycke rökat fläsk, smör m.m. Det blev följaktligen avlöning i natura. När den upphörde, vet jag ej. Jag minnes mycket väl den lilla snälla "Söra-Lottan", men jag kommer inte ihåg, vilket år hon dog. Det är med säkerhet 65 år sedan. Hon var nog den sista i Mardal, som på det sättet erhöll betalning i natura

När den första handelsboden kom till Mardal, kan jag inte säga, men vi hade den säkert, då jag var 6 år, varför det med säkerhet är närmare 90 år sedan. Bysmeden hette Hallbäck, och det var hans hustru, som förestod affären. Men vilken affär! Svavelstickor, tranankare och sirapstunna vid sidan om varandra och en låda med kaksocker stod på golvet m.m. Denna affär låg inte i den centralaste ^{delen} ~~affären~~ i byn, men mor Hallbäck sålde helt säkert ganska mycket. En artikel, som gick mycket åt, var Cikoria. Man drack "cikoriekaffe" flera gånger om dagen, och ~~en~~ till detsamma hade man små kaksockerbitar. Man hade "klippt" kaksockerskivorna i små bitar

Om bystämmor ännu förekomma i Mardal, är mig obekant, men jag föreställer mig, att sådana hållas, eftersom alla lantbrukarna ha något gemensamt. Sålunda ha de i Mardal ett "sandtag" och ett "lertag", - där byamännen få hämta sand och lera. Till mitt 25 år vistades jag i mitt hem i Mardal; jag var då vikarierande tjugofemte år vistades jag i mitt hem i Mardal; jag var då vikarierande rierande kantor i Höja och Starby, och dessförinnan var det icke sällan bystämmor. Min far var skolmästare efter gamla stammen, och han skrev nästan alltid ut kallelserna till bystämmorna i två exemplar. Det ena skulle lämnas till "Apetekarens" och det andra till "Ånkans". Så snart kallelsen var läst, skickades den i väg till nästa "ställe", och alla lantbrukarna i byen blevo därigenom kallade till bystämman. Vid sammanträdet, bystämman, var någon ordförande. Jag minnes inte, om han kallades ålderman, men det gjorde han antagligen. Han hade "Bys-låda" i vilken byns handlingar förvarades.

Handelsföreningar bildades i min hemtrakt på 1880-talet. Man ville därigenom ha varorna till billigare priser. Tröskföreningar och tjuvföreningar och jordbruariesammanslutningar höra till en långt senare tid. När -- kan jag inte säga

Omläggningen av jordbruket torde ha skett för mer än 60 år sedan. I min barndom hade man jorden i sju skiften, och fick ett skifte vila varje år. Alltså fick samma åker vila vart sjunde år. Men så började man -- tack vare bättre jordbruksmaskiner och

konstgödning-- att sköta jorden bättre, och så tyckte man, att man inte hade råd att låta jorden ligga på det sättet, i träde, utan den fick bära skörd varje år. Ofta var det så, att det åkerstycket, som egentligen skulle ligga i träde, blev besått med grönfoder (säd och baljväxter), vilket var ett utomordentligt foder för kreaturen. Ofta högg man en del och lät det torka samt körde sedan hem det och hade det till vinterfoder. Numera torde inga lantbrukare låta jorden ligga i träde. När nya lantbruksredskap tillkommo, är inte lätt att säga, men i slutet av förra århundradet började slätter- och skördemaskiner alltmer användas. Man torde väl kunna påstå, att nyheter ända fram i våra dagar komma på lantbrukets område.

Vägarna fingo länge stå efter, men i våra dagar göres så mycket mer. Många lantbrukare skaffade sig förnäma åkvagnar, och man hade prima hästar. Det hela var fint.

Järnvägen Landskrona--Ängelholm, som på ett stycke går igenom Höja, öppnades 1875-76 men förde en tynande tillvaro under en följd av år. Ängelholm var då en liten stad på inye mer än knappt 2000 personer. Jag minnes från min barndom, att man där d.v.s. på järnvägen hade en ångvagn, som allmänheten kallade Bengt Persa-tåget. Men det var naturligtvis ståtligt, att man fått en järnväg. Många Höjabor hade också aktier på 50 eller 100 kronor i järnvägen. Och hur trevligt var det icke "att ta på to-
ged."

Postgången i min tidiga barndom sköttes på det sättet, att ~~Skräddare-Måns-en~~ i Starby, en av de mest pratsamma människor, som funnits på jorden, gick eller småsprang ~~gubben~~ travade ofta till Ängelholm och hämtade posten, som han bar i en väska. Avståndet mellan hans bostad i Starby och Ängelholm var rätt mycket över en mil, så det var ingen lätt tur, men hur ofta han gick i veckan, minnes jag inte. Måns var en mycket både snäll och frön man, men började någon prata med honom, så kunde man frukta, att han inte skulle hinna hem den dagen. Då L-E-järnvägen tillkom, fick Starby mycket närmare till Spannarp och fick sin post där, men ~~Mardal och Höja~~ hade den fortfarande på Ängelholm. Om jag inte misstar mig, har Mardal nu sin postadress Spannarp.

Byggnadsskicket har ändrats mycket, och nu bygger man mera praktiskt. Möblemanget var oerhört enkelt. Jag har någon gång förut talat där om. Hygienen har också gått fram med stormsteg. Det torde inte vara mer än några få tiotal år sedan begravningsmiddagar började förläggas till lokaler utanför hemmet.

Nöjen och förströelser torde väl i stort sett vara desamma nu som förr, men nu har man ju mer film och radio. Då fanns det flera dansbanor, och dit ville gärna den danslystna ungdomen

Så långt jag kan minna tillbaka hade vi tidning i mitt hem. Tre familjer hade samma tidning, Skånes Allehanda, som utkom två gånger i veckan. Tidningen hade två blad, fyra sidor. Vi hade den först i mitt hem. Sedan lästes den av alla hos farbror Anders

sändes den

och sedan, då den var flera dagar gammal, till farbror Nils.

Sång har väl alltid förekommit, och från mina allra tidigaste år vet jag, att en sångförening fanns i Mardal.

Poesialbum voro allmänna på 1880 och 1890-talen, och det var ofta mycket trevliga verser, som skrevs i dem. Ett exempel.

En lantbrukare Karl Nilsson med fru gästade en kväll i ett hem, i vilket en vuxen son fanns, som hette August. Karl Nilsson var en glad och skämtsam man. Nu blev han anmodad att skriva en vers i albumet. Jaha. Han skrev så:

"Vi äro samlade här i kväll,
finge jag råda, finge August smäll."

Det var allt, men det väckte stort löje, och man gömde länge den härliga dikten.